

Nr 34

Civilutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973:157 med förslag till ledningsrättslag m. m.**Propositionen**

Kungl. Maj:t har i propositionen 1973:157 under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1. ledningsrättslag,
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
4. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

I propositionen läggs fram förslag om ett nytt rättsinstitut, ledningsrätt, som skall kunna användas i stället för ordningen med avtal resp. expropriation. Ledningsrätten uppkommer efter särskild förrättning som skall handhas av fastighetsbildningsmyndigheten. F. n. upplåts i allmänhet utrymme för ledningar efter avtal mellan ledningsägaren och berörda fastighetsägare. Under vissa förutsättningar kan också expropriation komma i fråga.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1974.

Utskottet

Utskottet ansluter sig till vad föredragande statsrådet anfört i fråga om lagstiftningens allmänna uppläggning och om ledningsrättens huvudsakliga innehåll.

Den rätt - ledningsrätt - som kan tillskapas även tvångsvis genom förrättning hos fastighetsbildningsmyndighet skall liksom t. ex. servitutsrätt enligt anläggningslagen gå före inskrivna rättigheter. Ledningsrätten, som inte är tidsbegränsad, skall i princip tillkomma den som vill anlägga ledning och därefter den som vid varje tillfälle äger ledningen. Den knyts inte primärt till viss fastighet. Enligt 35 § andra stycket förslaget till ledningsrättslag är ledningsrätten som sådan möjlig att överlåta separat endast om ledningen ännu inte byggts eller om den tagits bort.

Till skydd för allmänna intressen ges bl. a. regler i 8 och 9 §§ om krav på planöverensstämmelse och om planmässiga bedömningar utanför planområde. I 10 § finns en kompletterande generell bestämmelse om hänsyn till allmänna intressen. Konstruktionen ansluter till motsvarande regler i anläggningslagen. Vad utskottet anfört härom i betänkandet CU 1973:33 gäller även i detta sammanhang.

Efter mönster av anläggningslagen tas vidare upp en härtill anknytande

vetorätt för byggnadsnämnden (21 §). Denna vetorätt omfattar dock inte ledning vars sträckning fastställts i koncessionsbeslut. För sådan ledning gäller inte heller bestämmelserna i 6 och 7 §§.

Linjekoncession för elektrisk ledning meddelas av Kungl. Maj:t eller statens industriverk efter yttranden från bl. a. länsstyrelse och kommuner. Utskottet har förutsatt att koncessionsprövningen sker med beaktande även av bl. a. de riktlinjer för den fysiska riksplaneringen som riksdagen godtagit år 1972. Det bör i detta sammanhang erinras om Kungl. Maj:ts befogenheter att för tillgodoseende av ett riksintresse föreskriva att generalplan skall finnas. I remissyttrande över rapporten Hushållning med mark och vatten (SOU 1971:75) har statens planverk funnit det önskvärt att kunna undvika nybebyggelse i stråk avsedda för bl. a. kraftledningar för att undvika planläggningskonflikter. Utskottet utgår från att härmed sammanhängande frågor, som inte rör enbart koncessionspliktiga ledningar, uppmärksammas i ett samrådsförfarande som ger underlag för lösning av konflikter mellan motstående intressen i vissa fall redan inom den fysiska riksplaneringens ram. Vad utskottet anfört härom bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.

Det anförda knyter an även till bestämmelsen i 6 § att ledningsrätt inte får upplåtas om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den. Som exempel på att man med stöd av bestämmelsen kan ta hänsyn till ett allmänt intresse har nämnts (s. 100) möjligheten att beakta naturvårdssynpunkter i samband med en ledningsinplacering i terrängen. De angivna villkoren gäller dock för planområde m. m. endast om särskilda skäl föranleder det. Enligt utskottets mening torde 6 § i vissa hänseenden få anses komplettera inte endast 8 § utan även 9 och 10 §§ i lagförslaget.

Förslaget innebär även att de kostnader som uppkommer på grund av ändring eller upphävande av ledningsrätt skall fördelas mellan de sakägare som har nytta av åtgärden. Det anføres (s. 117) att detta innebär att kostnaden för t. ex. flyttning av en ledning p. g. a. bebyggelse kommer att utgöra en kostnad för exploatering av marken i fråga.

Ledningsrätten är, som utskottet ovan nämnt, inte principiellt knuten till en härskande fastighet utan till ledningsägaren. Enligt 1 § andra stycket förslaget till ledningsrättslag kan dock på begäran av ledningens innehavare förordnas att ledningsrätt skall höra till dennes fastighet eller inskrivna tomträtt. Ledningsrätt kan vidare (s. 129) medges i ledningsägarens fastighet. Enligt det i propositionen ingående förslaget till lag om ändring i jordabalken kommer ledningar och vad därtill hör att efter ett sådant förordnande höra till den fastighet som ledningsrätten anknytits till.

Utskottet har uppmärksammat på att dessa regler medför att ledning över ledningsägarens fastighet och som sålunda hör till denna fastighet, efter ett nämnt förordnande skulle övergå att höra till en annan ledningsägarens fastighet. Detta skulle medföra konsekvenser för pant-

rättshavarna.

Genom 14 § andra stycket förslaget till ledningsrättslag får man anse att det har getts uttryck för principen att borgenärernas rätt skall tryggas. Grunderna för detta lagrum ger enligt utskottets mening vid handen, att även i ett i föregående stycke nämnt fall fordringshavarnas medgivande skall krävas, med undantag dock för det fall att åtgärden är väsentligen utan betydelse. Denna ståndpunkt torde kunna förenas även med föreslagen lydelse av 16 och 34 §§ ledningsrättslagen utan ändring i lagtexten.

Utskottet har i övrigt inte funnit anledning till erinran eller särskilt yttrande.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar vid propositionen följande förslag till
 - a. ledningsrättslag,
 - b. lag om ändring i jordabalken,
 - c. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
 - d. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,
2. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om samordning med fysisk riksplanering m. m.

Stockholm den 4 december 1973

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

Närvarande: herrar Grebäck (c), Bergman (s), Tobé (fp), Petersson i Nybro (s), Andersson i Knäred (c), Lindkvist (s), Henrikson (s), fru Olsson i Hölö (c), herrar Högström (s), Wennerfors (m), Claeson (vpk), Jadestig (s), Annerås (fp), Persson i Karlstad (s) och Adolfsson (m).

Särskilt yttrande

av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som anför:

Med hänvisning till det vid betänkandet CU 1973:33 följande särskilda yttrandet bör noteras, att godtagandet av här behandlade lagförslag inte innebär ett godkännande för vår del av expropriationslagens ersättningsprinciper.

